

може дозволити собі вживання нецензурних виразів. Наприклад, роздратування жінки, коли вона визнає про те, що чоловік її зрадив з іншою: «*Манала ти цих балканських мачо. Всіх цих іноземців – іспанців, італійців, французів. Якого трясця тебе тягне на них?*» (С. Пиркало). Незадоволення чоловіка жінкою, коли вона від нього тікає: «*Фригідна синя панчоха!*» (С. Пиркало).

У результаті цього знімається емоційна напруга, відбувається запобігання емоційного стресу, про шкідливість якого існують безперечні докази. Аналізуючи сказане вище припускаємо, що іноді вживання ненормативної лексики може навіть відігравати позитивну роль. Як правило, це вживання у більшості випадків властиве людям більш емоційним, експресивним, і допомагає їм уникнути захворювань, пов'язаних з розладом нервової системи.

Список використаних джерел

1. Жельвис В. И. Слово и дело: юридический аспект сквернословия. *Юрислингвистика – 2: Русский язык в его естественном и юридическом бытии* : межвузовский сборник научных трудов. Барнаул : Издательство Алтайского университета, 2000. С. 194–205.
2. Коваленко Б. О. Стилiстично знижена лексика в мові сучасної української публіцистики : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2003. 19 с.
3. Махній М. Інвектива: лихослів'я як етнокультурний феномен. *Етноеволюція: науково-пізнавальні нариси*. Київ : Blox.ua, 2009. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=72&c=1687> (дата звернення: 11.10.2020).

ПРИЗВИСЬКО ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ОПИСУ

Наливайко Марія Ярославівна

*кандидат філологічних наук, викладач, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
nalyvaiko_m@tnpu.edu.ua*

Кожна власна назва ідентифікує та індивідуалізує номінований об'єкт у лексичному складі української мови. Неофіційні іменування – це додаткові імена, на основі яких ідентифікується та характеризується особа. Прізвиська людей становлять особливий клас пропріальної лексики, оскільки виявляють специфіку на рівні

212

виникнення, функціонування і взаємозв'язку з екстралінгвальними й інтерлінгвальними чинниками. Під *прізвищем* розуміємо неофіційне йменування, яке дають номінатори особі чи колективові людей за індивідуальними ознаками, а також за спорідненістю і свояцтвом між носієм і членами родини для ідентифікації і конкретизації.

У побуті українців для ідентифікації особи використовуються різні види антропонімів. Важливою проблемою є чітке визначення компонентів, які творять неофіційну систему іменування. Неофіційна система відрізняється від урядово-адміністративної передусім тим, що вона є продовженням так званої однойменної системи, характерною ознакою якої є принцип індивідуального іменування [1, с. 3].

До неофіційних іменувань належать насамперед прізвиська, однак цей клас антропонімів ономасти трактують по-різному. У сучасній антропоніміці термін «прізвисько» часто вживають стосовно широкого кола неофіційних іменувань, у тому числі відіменних та відпрізвищевих утворень. Проте відомий ономаст М. Худаш дещо звужує це коло, не вважаючи прізвисками прямі найменування по батькові, матері тощо, а також апелювативні назви, різні атрибутивні окреслення на зразок: *Іван гуменний, Петро подвірний* [7, с. 100]. Він визначає «прізвисько» як додаткове неофіційне ім'я, дане людині іншими людьми відповідно до її характерних рис, обставин, що супроводять її у житті, за якоюсь аналогією, за походженням й іншими мотивами [7, с. 83].

На думку І. Сухомлина, неофіційне прізвище (прізвисько) відбиває реальні риси зовнішності, характеру носія або свідчить про ступінь родинних стосунків його з іншими членами сім'ї [6, с. 37]. П. Чучка зараховує до прізвиस्क усі неофіційні назви людей [8, с. 13].

Сучасні прізвиська – це клас мовних одиниць словесного чи синтаксично подільного характеру, які служать неофіційними назвами, характеристиками різних реалій, що відрізняються своєрідними принципами номінацій, обмеженою сферою вживання, і виконують специфічну функцію в мовленні [2, с. 296-297]. Кожне прізвисько є «лінгвальним фактом» антропонімії. Для антропоніміста важливо, як прізвисько називає носія, тобто яке його синхронне антропонімне функціонування [3, с. 15].

Прізвиська – це додаткові, неофіційні (другі) назви (усталені чи неусталені), що передаються або не передаються спадково [4, с. 37].

У «Словнику української мови» подається таке трактування: «Прізвисько – це найменування, яке іноді дається людині (крім справжнього прізвища та імені) і вказує на яку-небудь рису її характеру, зовнішності, діяльності, звичок» [5, с. 108]. В енциклопедії «Українська мова» подано таке значення лексеми «**прізвисько**»: «вид антропоніма, неофіційне особове іменування, яким середовище індивідуалізує або характеризує особу» [9, с. 494].

Прізвиськам притаманні індивідуальність, конотативне забарвлення і вмотивованість.

Список використаних джерел

1. Бучко Г. Є. Народно-побутова антропонімія Бойківщини. *Linguistica slavica* : Ювілейний збірник на пошану І. М. Желєзняк. Київ : Кий, 2002. С. 3–14.
2. Данилина Е. Ф. Прозвища в современном русском языке. *Восточно-славянская ономастика. Материалы и исследования*. Москва : Наука, 1979. С. 281–297.
3. Ковалик І. І. Типологія системи словотвору прізвиськ жителів села Млинів Жешівської області ПНР. *Повідомлення української ономастичної комісії*. Київ, 1967. Вип. 4. С. 15–30.
4. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія (Проект). *Повідомлення української ономастичної комісії*. Вип. І. Київ : Наукова думка, 1966. С. 24–43.
5. Словник української мови / уклад. І. К. Білодід та ін. Київ : Наукова думка, 1970-1980. Т. 1–11.
6. Сухомлин І. Д. Українські прізвиська людей як власні родові назви (Лексико-семантична характеристика процесу творення відіменних чоловічих прізвиськ у народних говорах Середньої Наддніпрянщини). *Говори і ономастика Наддніпрянщини*. Дніпропетровськ, 1970. С. 30–58.
7. Худащ М. Л. З історії української антропонімії. Київ : Наукова думка, 1977. 236 с.
8. Чучка П. П. Антропонимия Закарпатья : автореф. дисс. ... доктора филол. наук : 10.661. Київ, 1970. 42 с.
9. Українська мова : енциклопедія / авт.-уклад. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.